

ARTEMIU VANCA

URANUS

Obidă, revoltă, speranță

Amintiri romanțate

EDITURA UNIVERSITARĂ
București

Redactor: Gheorghe Iovan
Tehnoredactor: Ameluța Vișan
Coperta: Monica Balaban
Corectura: Melania Alexandru

Editură recunoscută de Consiliul Național al Cercetării Științifice (C.N.C.S.) și
inclusă de Consiliul Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor
Universitare (C.N.A.T.D.C.U.) în categoria editurilor de prestigiu recunoscut.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
VANCA, ARTEMIU

**Uranus : obidă, revoltă, speranță : amintiri
romanțate** / Artemiu Vanca. - București : Editura
Universitară, 2021
ISBN 978-606-28-1282-9

821.135.1

DOI: (Digital Object Identifier): 10.5682/9786062812829

© Toate drepturile asupra acestei lucrări sunt rezervate, nicio parte din această
lucrare nu poate fi copiată fără acordul Editurii Universitare

Copyright © 2021
Editura Universitară
Editor: Vasile Muscalu
B-dul. N. Bălcescu nr. 27-33, Sector 1, București
Tel.: 021 – 315.32.47
www.editurauniversitara.ro
e-mail: redactia@editurauniversitara.ro

Distribuție: tel.: 021.315.32.47/ 0745 200 718/ 0745 200 357
comenzi@editurauniversitara.ro
www.editurauniversitara.ro

1. Dealul Arsenalului

Era în primăvara anului 1977, o primăvară ca toate celelalte, care nu anunța nimic neobișnuit. Se topise zăpada, bucureștenii din cartierul Uranus își lepădaseră cojoacele, devenise o plăcere să te expui la soare, apăruseră și dispăruseră ghiociei, firele de iarbă verde își ițeau capetele spre cer, mugurii liliacilor plezneau care mai de care, începuseră să înfrunzească pomii, vrăbiile începuseră să se sfădească, copiii, să alerge pe stradă, gospodarii din cartier, să-și sape grădinile și să ardă plantele uscate din ele.

Eu aveam paisprezece ani și mă născusem în acest cartier. Strămoșii mei din partea mamei, câteva generații, au locuit acolo într-o casă cocoțată în vârful Dealului Arsenalului, pe strada Cazărmii, de unde dominam cu privirea o bună parte din Capitală. Îmi plăcea mult acest cartier! Pe lângă faptul că eram mai aproape de cer decât restul bucureștenilor, era un cartier liniștit, inundat de verdeață, oraș și sat în același timp.

Oraș, pentru că avea multe case înalte și frumoase, demne de orice alt cartier al Capitalei, majoritatea opere ale unor arhitecți anonimi, profesioniști sau amatori, dar și altele mai urâte și jerpelite, caracteristice mahalalelor din orice oraș, construite de sacagii, căruțași, vizitii, cizmari, croitori, fierari și cărămidari, cei care formau, la început de

secol, majoritatea locuitorilor cartierului. Casa logofătului Ștefan Nestor, de pe strada cu același nume, se număra printre cele mai vechi din București. Cartierul avea străzi pietruite, canalizare, lumină electrică, trei mănăstiri, zece biserici, opt școli, un teatru, un muzeu, fabrici și fabricuțe, ateliere meșteșugărești, o mulțime de prăvălii, un stadion, două ștranduri, două foste cazărmi și un fost arsenal militar, de la care i se trăgea numele dealului. Cu alte cuvinte, avea de toate.

Sat, pentru că multe case aveau curți și grădini cu pomi fructiferi și viță de vie, cu câini care te lătrau când treceai prin dreptul lor, cu găini care cotcodăceau după ce depuneau câte un ou în cuibare și cu cocoși care dădeau ora exactă. Toate acestea îl făceau interesant și atractiv, dar, mai presus de ele, trebuie remarcată atmosfera specială pe care o întâlneai acolo, una încărcată de romantism interbelic și realism din toate timpurile.

Dealul Arsenalului a primit acest nume la puțin timp după Unirea Principatelor. La începutul locuirii lui, cu circa 200 de ani în urmă, se numea Dealul Lupeștilor, nume provenit de la familia care-l locuia atunci, iar după ce un grec, pe nume Spiridon sau Spirea Kristofi, construisese o biserică în vârful lui, a început să i se zică Dealul Spirii.

Dealul nostru, ferit de inundații și rezistent la cutremure, a constituit de-a lungul timpului o tentație pentru cei care căutau un loc sigur unde să-și ridice o casă sau să ctitorească o mănăstire: Domnitorul Alexandru Ipsilanti și-a ridicat acolo, la 1774, curtea domnească, căreia i s-a zis Curtea Nouă, iar după ce a ars, în 1812, i s-a zis Curtea Arsă, iar pe amplasamentul ei s-a construit, șaiszeci de ani mai târziu, Arsenalul; Mihai Vodă Viteazul a

ctitorit aici, la 1589, biserica și mănăstirea Mihai Vodă, cea mai impresionantă și pitorească clădire de pe deal; Antim Ivireanu a ridicat la poalele dealului, la începutul secolului al XVIII-lea, mănăstirea care-i poartă numele. În secolul nostru, Carol al II-lea a vrut să construiască, în vârful acestui deal, un palat al deputaților. Ar mai fi de menționat, cu titlul de amănunt șugubăț, că pe acest deal, pe strada Catilina, la numărul 9, și-a făcut, sau și-a cumpărat, o casă Jupân Dumitrache Titircă Inimă-Rea, eroul lui Ion Luca Caragiale din piesa *O noapte furtunoasă*.

Dealul era și un loc frumos, dovadă fiind cele trei mănăstiri de pe teritoriul lui, cunoscut fiind faptul că așezările de acest fel sunt amplasate, de regulă, în locuri pitorești și liniștite. Dacă de pe el se vedea bine Bucureștiul, dealul, la rândul lui, se putea foarte bine localiza, zi și noapte, de oriunde din București, după antena de radiocomunicații, foarte înaltă, de pe el. Ziua ea se putea vedea clar, noaptea se vedeau luminile de balizaj din vârful ei. Cu alte cuvinte, era un deal însemnat și la propriu și la figurat.

Locuiam într-o casă retrasă de la stradă, „veche, antică și de demult“, cum îi plăcea bunicii să se laude cu ea. Era, într-adevăr, veche. A avea 150 de ani, o construiseră un strămoș al meu, pe nume Iancu Stroescu, ins cu care nu se păstrase vreo fotografie, desen sau pictură, ca să știm cum arăta. Bunica Catinca, ultima care i-a purtat numele de familie înainte de-a se mărita și care le știa pe toate, nu ne putea spune prea multe despre el. Casa a fost construită mai întâi din lemn, a ars după câțiva ani, după care a fost reconstruită din piatră și cărămidă. Din cea veche s-a păstrat doar pivnița, mare și răcoroasă, căci, pe

vremea când a fost construită, dealul era în mare parte acoperit cu vii, iar locuitorii lui erau și viticultori și își făcuseră toți pivnițe, unele mai mari decât altele, multe dintre ele rămase până în zilele noastre. Casa arăta ca o culă. Avea parter și etaj, pereți groși și nu mai puțin de cinci camere, două jos și trei sus, plus cămară și baie la parter și closet cu apă la etaj. Era încălzită cu gaze. Inițial, a fost acoperită cu șindrilă care, la începutul acestui secol, a fost înlocuită de tatăl bunicii cu țiglă. Era zugrăvită în alb, avea chenare sculptate și obloane la toate ferestrele. Pe acoperiș, în două ape, era un luminator, un coș de fum și, mai nou, o antenă de televiziune. În interior se intra din curte, printr-un antreu mic situat în casa scării, deasupra căreia era un foisor cu arcade și coloane brâncovenești și un acoperiș țuguat. Arăta bine casa!

Curtea nu era prea mare, doar cât să încapă în ea „super” autoturismul nostru, o Dacie 1100. Între casă și gardul de la stradă, care semăna cu unul de cetate și era acoperit de caprifoi, era o grădiniță cu o tufă de liliac și una de iasomie, și multe flori îngrijite de mama și bunica. Nu lipseau de acolo ghiociei, albăstrelele și zambilele, care înfloreau primăvara, petuniile, trandafirii, crinii, regina nopții, care înfloreau după ele, și crizantemele și tufănelele, florile toamnei. Mirosul îmbătător al florilor, care ne umplea curtea și casa, îl împrumutam și vecinilor și străzii din dreptul nostru. În spatele curții era o grădină, cu pomi fructiferi și zarzavaturi, de unde se intra în pivniță pe sub o boltă, coborând mai multe trepte înalte. Când eram foarte mic, le coboram și urcam de-a bușilea, iar până la vreo zece ani, intram în ea totdeauna cu frică și niciodată singur. Mai erau acolo butoaie și instrumente de făcut

vinul de pe vremuri, dar și butoiul cu varză murată, borcanele cu alte murături și conserve, care ne obligau destul de des să-i coborâm și să-i urcăm scările. Între curte și grădină era un nuc uriaș, iar sub el, un chioșc mărișor, cu o masă la care încăpeam toată familia și unde ne plăcea să stăm la taclale și la câte un șerbet și cafea, în zilele toride de vară.

În 1948, casa ne-a fost naționalizată, iar noi am devenit chiriași. Ni s-a băgat în spațiu încă o familie, formată din trei persoane. A noastră număra patru: bunica, mama, tata și eu. Prin urmare, în cele cinci camere ne înghesuim șapte oameni. Norocul nostru a fost că, după câțiva ani, capul familiei *intrușilor* a fost promovat pe linie de partid și i s-a dat o locuință spațioasă, în centrul orașului. Grație relației bune pe care am avut-o cu el, cât timp am stat împreună, și a influenței și relațiilor pe care el le avea, nu ni s-au băgat alte persoane în spațiu, ceea ce a fost un mare noroc pentru noi!

Strada noastră, pavată cu piatră cubică, urca șerpuit dinspre cheiul Dâmboviței, mai precis începând de la strada Antim, spre vârful dealului, până la intersecția cu strada Uranus, de la care i se trage numele cartierului. Denumirea ei vine fie de la cea de a șaptea planetă a sistemului solar, fie de la zeul cerurilor, al vechilor greci. Nu știu ce-a fost în capul celui care a botezat-o! Iarna, acoperită cu zăpadă, strada devenea un derdeluș excelent, pe care noi, copiii, nu ne săturam să ne dăm cu sania. În apropiere erau două derdelușuri mai bune decât al nostru, unul pe strada Ecolui, iar altul pe strada Militari. Nu prea departe, erau cele două foste cazărmi din cartier: Alexandria și Cuza. Nici una dintre ele nu era pe strada

noastră, deși ea se numea a Cazărmii. Între strada noastră și Cazarma Alexandria s-a interpus, ulterior bănuiesc, strada Militari. Cazarma Cuza era între străzile Uranus și Izvor, pe 13 Septembrie, nu departe de capătul străzii noastre, și găzduia Regimentul de Gardă Mihai Viteazul, înființat de domnitorul Alexandru Ioan Cuza. Tot acolo se aflau Muzeul Militar Central și Teatrul Armatei. Muzeul se afla într-o clădire impozantă, fostă a Școlii Militare de Infanterie, pe strada Izvor. Cadeților din anul întâi ai acestei școli li se zicea „puișori“, de unde și denumirea de Puișor a străzii din cartier, pe care erau încartiruiți mulți dintre ei, și a bisericii de pe acea stradă. Ceva mai la nord, era Stadionul Republicii.

*

2. Cutremurul

În seara zilei de 4 martie, întreaga familie era în camera cea mare de la parter a casei noastre, pregătiți să luăm masa de seară. Vă prezint pe cei patru membri ai familiei mele: bunica, Catinca Popescu, de 70 de ani, pensionară, fostă profesoară de istorie la Liceul Mihai Eminescu, de lângă Mănăstirea Antim, văduvă de la 34 de ani; mama, Ruxandra Mureșan, 37 de ani, fiica ei, profesoară de limba română la Școala Generală nr. 124 din cartier; tata, Emil Mureșan, 40 de ani, ardelean, inginer la Uzinele Vulcan din București; eu, Cezar Mureșan, 14 ani, elev în clasa a VII-a, la școala unde predă mama.

Încăperea aceea mare era sufragerie și cameră de zi în același timp. Acolo mâncam când ne nimeream toți acasă la ora mesei – de regulă duminicile, în zilele de sărbători și seara –, la o masă masivă din stejar, înconjurată de opt scaune solide, cu spătar. În rest, mâncam în bucătărie, pe rând, fiecare în funcție de ora la care pleca sau se reîntorcea acasă.

Unul dintre scaunele de la masă, un fel de jilț, avea un spătar mai înalt decât celelalte și două brațe laterale de sprijin. Era pus la unul dintre capetele mesei și era destinat șefului familiei. La vremea aceea, în el stătea bunica, pentru că după moartea soțului ei, Iorgu Popescu, în Rusia, în cel de-al Doilea Război Mondial, ea a fost cea care a preluat frâiele familiei și a continuat să le dețină, de formă,

și după căsătoria mamei mele cu tata. De fapt, la vremea aceea ea era un fel de președinte onorific, iar tata unul executiv.

În cameră mai era o frumoasă sobă de teracotă, un bufet masiv și vechi, pe care erau câteva bibelouri, iar în vitrina și sertarele lui, o mulțime de tăvi, farfurii, pahare și tacâmuri prețioase. De proveniență mai recentă, acolo mai erau o canapea, o bibliotecă, o măsuță pe care trona un televizor alb-negru și un fotoliu. Fotoliul era, de drept și de fapt, tot al bunicii. Noi ceilalți stăteam, când ne uitam la televizor, fie pe canapea, pe care încăpeam toți trei, fie pe câte un scaun.

Pe unul dintre pereții camerei, deasupra canapelei, era o panoplie mare pe care erau, într-o parte o flintă și o sabie din timpul Războiului de Independență, la care a participat și s-a distins stră-străbunicul meu Vintilă Stroescu, iar în cealaltă parte o pușcă și un pistol din timpul Primului Război Mondial, aparținând străbunicului Grigore Stroescu, tatăl bunicii. De o parte și de alta a ei erau portretele celor doi. A fost nevoie de o aprobare specială a comuniștilor, obținută cu greu de bunica, pentru a păstra acest „arsenal“ în casă. A obținut-o după ce le-a descompletat, făcându-le nefuncționale, flinta, pușca și pistolul.

Pe un alt perete, deasupra bufetului, era portretul bunicului Iorgu Popescu, sub care sta, permanent aprinsă, o candelă, iar pe ceilalți pereți se mai aflau un crucifix, o icoană, câteva tablouri și poze de familie. Bunicul absolvise Școala de Infanterie de pe deal. Mama mi-a spus că bunica îl dezmierda zicându-i *pușor*, iar la petreceri, mai ales de ziua lui, i se cânta *Pușor, măi pușor*, a lui Gică Petrescu.

După cum se vede, bunicii mei, toți trei ofițeri, au luptat în toate războaiele în care a fost antrenată România până acum. Doi s-au întors acasă, iar unul și-a lăsat oasele la Cotul Donului. S-ar părea că eram o familie de războinici. În realitate, cu excepția bunicii, toți ceilalți eram, până la acea dată, destul de pașnici. Prea pașnici!

Mesele noastre de seara erau, în general, frugale. Bunica, care era și bucătar-șef și ministru al alimentației, se conducea după principiul: „Masa de dimineața mănânc-o singur, masa de prânz împarte-o cu prietenii, iar masa de seara dă-o la dușmani“. În seara aceea ni s-a servit câte o porție moderată de mămăligă cu brânză, iar cine a vrut a putut bea și un ceai de tei, gol, neîndulcit.

După masă, cei mari n-au avut altceva mai bun de făcut decât să se ia de mine. A început mama:

- Azi, în cancelarie, profesorul de istorie m-a chemat deoparte ca să-mi spună că, în timp ce el le vorbea copiilor despre „Revoluția de Eliberare Socială și Națională, Anti-fascistă și Antiimperialistă“, de la noi din țară, subliniind meritul comuniștilor în inițierea și înfăptuirea ei, Cezar l-a contrazis spunând că la 23 august 1944 n-a fost nicio revoluție, ci doar un armistițiu, și că meritul pentru realizarea lui e al regelui Mihai, și nu al comuniștilor. Profesorul era foarte speriat. Îi era teamă că Cezar și noi am putea păți ceva dacă ceea ce-a spus el în clasă va ajunge la urechile Securității. M-a întrebat cine i-a băgat în cap ideile astea. Ce părere ai, mamă?

- O părere bună că a reținut ce i-am spus și una proastă că n-a învățat de la voi când și unde nu-i cazul să spună ceea ce crede.

- Eu îmi închipuiam că știe asta, a intervenit tata. Ce-a fost în capul tău? m-a întrebat pe mine.

- N-am putut să mă abțin, auzind atâtea minciuni, i-am răspuns.

- Auzim toți minciuni, de dimineața până seara, a precizat tata. Ce s-ar întâmpla dacă de fiecare dată când auzim una i-am contrazice pe cei ce ne-o spun? Am înfunda pușcăria, asta s-ar întâmpla.

- Eu cred că, dacă toți românii le-am băga minci- noșilor pumnul în gură atunci când mint, ar înfunda ei și nu noi pușcăria, l-a contrazis bunica.

- Așa e, i-a dat dreptate tata, dar înainte de a-i convinge pe toți românii sau barem pe o mare parte dintre ei să facă asta, ar trebui să ne abținem, pentru că altfel ne sinucidem.

- Ai dreptate, i-a răspuns ea. Sunt convinsă că Cezar va fi în stare să discearnă în viitor între ceea ce poate și nu poate să spună și să nu se mai lase pradă pornirilor de moment. Ce spui, băiete?

- Am să încerc, i-am promis eu.

- Ba să o faci! m-a corectat ea, pe un ton ce nu admitea împotrivire.

- Am s-o fac, am asigurat-o eu.

Încă de când eram foarte mic, bunica în loc să-mi spună povești cu feți frumoși și zâne, mă încânta cu legende despre trecutul și vitejia românilor. După ce am început să învăț istorie la școală, a început să-mi țină adevărate lecții de istorie, preocupată să corecteze ceea ce era inexact în ceea ce scriau manualele mele de istorie, falsificate de comuniști, sau în ceea ce ne spuneau profesorii, inspirându-se din ele.

La puțin timp după asta, scaunele pe care ședeam toți au început să danseze cu noi, lustra din tavan să oscileze periculos, iar de afară să se audă un fel de muget.